

Łukasz Piątkowski

nr indeksu 269088

Katedra Doktryn Politycznych i Prawnych

Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego

Streszczenie dysertacji

W czasie prowadzenia działań w ramach „wojny z terrorem”, Stany Zjednoczone Ameryki wykorzystywały dla osiągnięcia swoich celów różne metody, w tym także tortury. Zadawanie cierpień psychicznych lub fizycznych poprzez stosowanie tortur ma zarówno swoich zwolenników jak i przeciwników. Na płaszczyźnie prawa międzynarodowego, a przede wszystkim na podstawie Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania z 1984 r. (Konwencja), przyjętej przez 160 krajów, tortury są zakazane.

Pod koniec 2002 r. pojawiły się doniesienia świadczące o prawdopodobieństwie stosowania przez amerykańskie służby specjalne i wojsko tortur lub zbliżonych praktyk wobec osób podejrzanych o członkostwo lub współpracę z terrorystyczną organizacją al-Qaida.

Przeprowadzone badania potwierdziły tezę, że z punktu widzenia prawa międzynarodowego, a także prawa krajowego stosowanie tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania czy także karania, jest zakazane.

Zakaz stosowania tortur płaszczyźnie międzynarodowego prawa zwyczajowego uznawany jest za normę bezwzględnie obowiązującą (*ius cogens*), co znajduje swoje potwierdzenie w zakazie sformułowanym w art. 7 Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych z dnia 19 grudnia 1966 r. zabraniającym poddawania torturom lub okrutnemu, niehumanitarnemu albo poniżającemu traktowaniu lub karaniu. Zakaz ten postrzegany jest jako imperatywna norma powszechnego prawa międzynarodowego.

Zgodnie z unormowaniami prawnymi Stanów Zjednoczonych, zawarte umowy międzynarodowe stają się najwyższym prawem kraju i są wiążące dla sądów w każdym stanie. Na gruncie prawa federalnego zakaz stosowania tortur pośrednio wynika także z Konstytucji Stanów Zjednoczonych. Ponadto rząd amerykański potwierdził, że każdy przypadek tortur w rozumieniu Konwencji jest zakazany przez prawo federalne oraz każdego ze stanów, a osoba winna jego popełnienia podlega odpowiedzialności karnej.

Problematyka tortur i ich stosowania jest o tyle aktualna, że Polska była jednym z krajów, gdzie przetrzymywano na zlecenie Stanów Zjednoczonych podejrzanych o terroryzm i jako podmiot prawa międzynarodowego publicznego, czynnie uczestniczyła i uczestniczy w „wojnie z terroryzmem”. Wybór również został podyktowany koniecznością przeprowadzenia analizy światowego porządku prawnego oraz jego unormowań w kontekście stosowania tortur.

Zgodnie z tematem pracy, jej zakres przedmiotowy obejmuje stosowanie tortur przez Stany Zjednoczone Ameryki po 11 września 2001 r. w świetle prawa humanitarnego oraz prawa

karnego obowiązującego w tym kraju. Natomiast z uwagi na zakres przestrzenny działalności tego kraju w ramach „walki z terroryzmem”, analiza aktów prawnych obejmuje zarówno Stany Zjednoczone, jak również Europę oraz Bliski Wschód. Niniejsza praca składa się z wprowadzenia, czterech rozdziałów oraz wniosków końcowych.

W rozdziale pierwszym, Geneza tortur, przedstawiono zarys historii tortur w toku dziejów ludzkich, ich rodzaje a także przybliżono pojęcie tortur. Określono również co oznaczają techniki deprywacji sensorycznej i próby znalezienia odpowiedzi jaki one miały wpływ na uzyskanie informacji w takcie przesłuchań.

Rozdział drugi, Prawne podstawy tortur, jest próbą oceny pod względem prawnym, konfliktu jaki wywołał zamach na World Trade Center w dniu 11 września 2001 r. Jest również próbą znalezienia odpowiedzi na pytanie jakimi kryteriami kierowały się władze amerykańskie dobierając osoby do zatrzymań. W dalszej części skupiono się na statusie prawnym osób schwytanych przez stronę konfliktu i prawa, które im przysługiwały, a określone przez Międzynarodowe Prawo Humanitarne Konfliktów Zbrojnych. Ostatni rozdział dotyczy możliwości zastosowania tortur przez władze państwowe a także rozwiązywanie dylematu moralno-prawnego jakie wartości i interesy mogą być zagrożone oraz jakie zagrożenie tych wartości i interesów powinno usprawiedliwiać zastosowanie konkretnych rozwiązań.

W rozdziale trzecim, Stosowanie tortur przez Stany Zjednoczone po 11 września 2001 roku, przedstawiono miejsca zatrzymań, w Afganistanie i Iraku, warunki przetrzymywania zatrzymanych oraz status prawny tych miejsc. Ponadto omówiono różnice w pojęciach pomiędzy wydawaniem osoby, ekstradycją a wydaniem w trybie nadzwyczajnym osób podejrzanych o terroryzm, a także zjawisko „ghost detainee” i „black sites”. Analizie poddano również podstawny prawne wydania w trybie nadzwyczajnym oraz śledztwa prowadzone w tym zakresie. W rozdziale tym opisano również inne miejsca zatrzymań niż Guantanamo i Abu Ghraib, na terytoriach Afganistanu i Iraku.

W rozdziale czwartym, Ochrona sądowa zatrzymanych, przeanalizowano działania administracji i kierujących nią prezydentów, Busha, Obamy i Trumpa w zakresie prowadzenia polityki zatrzymań wobec osób podejrzanych o terroryzm oraz jej zmiany wraz z upływem czasu. Omówiono śledztwa prowadzone przez organizacje humanitarne oraz jakie one przyniosły efekty, a w tym jakie osoby były odpowiedzialne za prowadzenie polityki zatrzymań i jakich nadużyć się dopuszczono. Poddano analizie procedury obowiązujące przy zatrzymaniu i jego stosowaniu przed Komisjami wojskowymi, Trybunałami Weryfikujący Status Zatrzymanych i Administracyjnymi Radami Weryfikacyjnymi. Na końcu przedstawiono pierwsze sądowe decyzje w sprawach zatrzymanych w Guantanamo Bay oraz przegląd wybranych postępowań sądowych i orzecznictwa sądów amerykańskich w sprawach zatrzymanych.

We wnioskach końcowych omówione zostały wnioski płynące z analizy polityki zatrzymań i tortur z punktu widzenia prawa oraz nauk pomocniczych.

Powyżej przedstawiona metodyka oraz przyjęte założenia pozwoliły na sformułowanie w niniejszej dysertacji doktorskiej następujących hipotez badawczych:

- 1) Tortury jako metoda śledcza powinny być dopuszczalne w światowym porządku prawnym.

- 2) Istniejące międzynarodowe i krajowe uregulowania prawne nie dopuszczają stosowania tortur.
- 3) Istniejące międzynarodowe i krajowe uregulowania prawne nie dopuszczają wydania w trybie nadzwyczajnym.

Z uwagi na zagadnienia poruszane w pracy, zastosowano metody badawcze: prawno-dogmatyczną, historyczno-prawną, prawno-porównawczą oraz aksjologiczną.

Rozprawę, dzięki obszernemu materiałowi źródłowemu oraz uzasadnieniu w literaturze przedmiotu, wieńczy zakończenie zawierające podsumowanie przeprowadzonych badań. Przedstawia działania urzędników państwowych, którzy wykorzystując pozycję hegemonu, dopuszczali się czynów zabronionych i usprawiedliwiają to wyższymi nad innymi wartościami społecznymi.

Piękowi
tu kacz